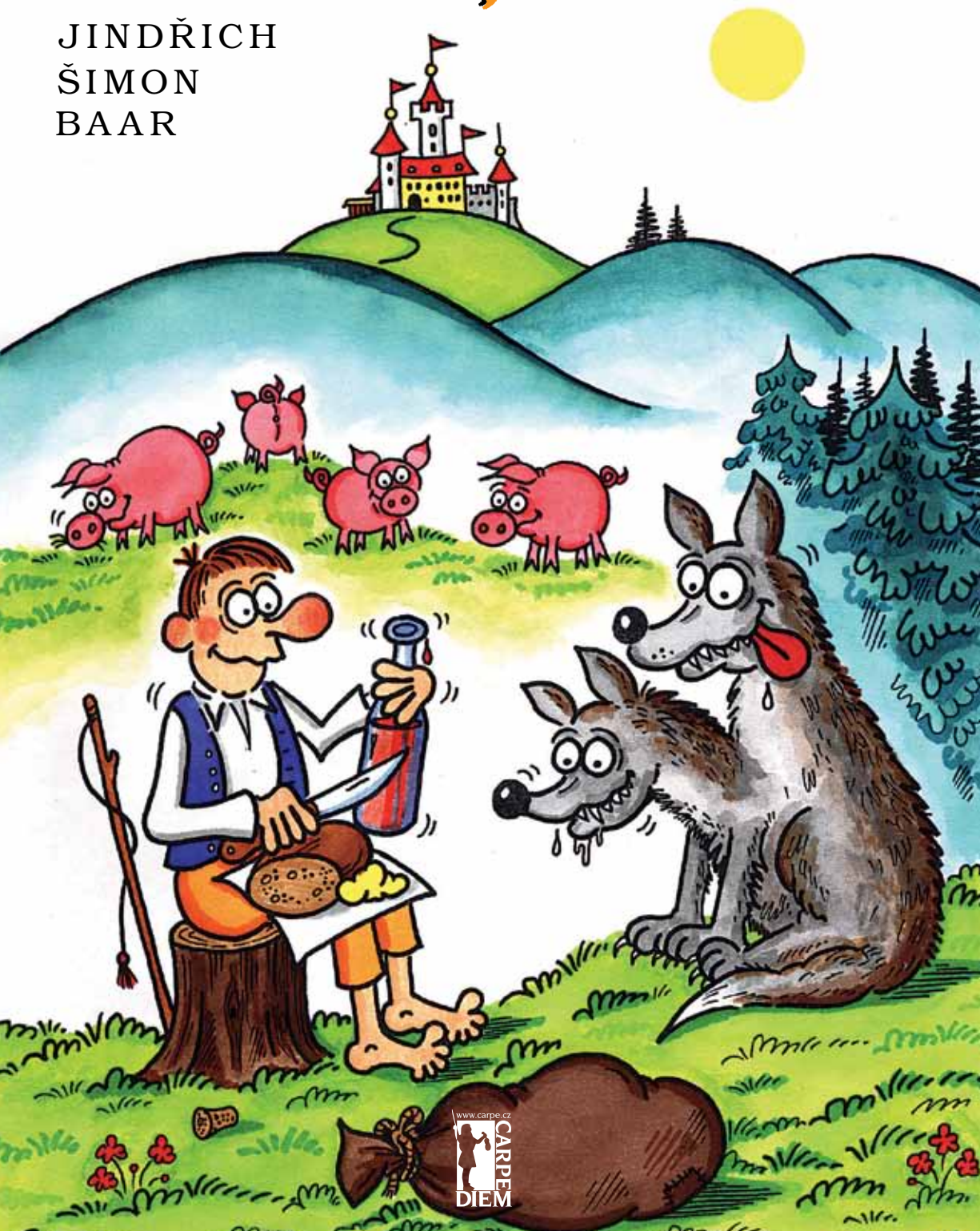

Chodské pohádky

JINDŘICH
ŠIMON
BAAR

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takového sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Jindřich Šimon Baar

CHODSKÉ
POHÁDKY

ilustroval
Milan Kocmánek

2011

VĚNOVÁNÍ CHODSKÝM DĚTEM

Milé děti, když jsem chodíval do školy, tehdy ještě nežily na světě ani biografy, ani dorost tělocvičných jednot, ani skauti, ani se nehrála kopaná.

Mívali jsme ovšem jiná potěšení a jedním z nejmilejších bývaly nám naše staré chodské pohádky.

Uvil jsem vám z nich kytičku a kladu vám ji pod stromeček s přáním, aby se vám líbila a často jste si k ní přivoněly.

To vám píše váš starý přítel

J. Š. Baar

V Klenčí, dne 1. prosince 1921

JAK ŠEL PALEČEK NA VANDR

Za těch starých časů, když ještě chodily krávy bez ocasů, žil na Dílech švec a ten neměl žádný děti. Jeho ženu to tuze mrzelo, protože všude, v každý chalupě, běhalo dětí jako smetí, jenom u ševců ve dne v noci ticho jako v kostele, děťátko tam nezaplakalo ani se nezasmálo, nebylo s kým se vadit ani těšit, nu, smutno tam bylo.

A tak jednou, když ševcová viděla zase po jaru malý děti běhat na sluníčku a hrát si, dala se do pláče a vykřikla: „Všecky mámy mají ňákou radost na světě, jenom já nemám žádnou. Kdybychom taky měli ňákýho chlapečka, třebas jenom malýho jako palečka, byla bych spokojená.“

A opravdu, za krátký čas se jim narodil chlapeček zdravý, hezký, ale malý jako paleček. Ševcová teď měla, co chtěla, a opatrovala chlapečka jako oko v hlavě. Naučila ho pít, jíst, mluvit, běhat, takže byl chytrý i veselý jako veverka, každý, kdo ho jenom uviděl, musel ho mít rád, a protože málo rostl a zůstával pořád maličký jako paleček, říkali mu všichni doma i po vsi Paleček.

U ševců, toť se ví, když měli syna, měli taky na koho hospodařit, a přičiňovali se dost a dost. Táta ševcoval, ale protože u nás chodí všichni pořádný lidi v létě bosí, v zimě v dřevákách a boty obujou, jenom když jdou v neděli k Pánu Bohu do kostela, ševce tu řemeslo neuživí. Každý musí mít taky kousek políčka, loučku, kravku, pár slepiček, aby hladem neumřel. Paleček tátovi pomáhal ševcovat i sedlačit, a protože ho máma krmila vtípnou kaší, brzy se všemu naučil.

Tak jednou na zimu, když už byly brambory vykopený, jel švec přeorávat brambořiště. Políčko leželo až u Klenčí pod lesem, proto řekl ženě, že tam zůstane přes poledne, aby mu Paleček přinesl na pole oběd. Ševcová vařila ze šťávy omáčku a z pobílý mouky rozpíčky, pospíšila si, a když hodiny

ukazovaly na jedenáctou, dala jídlo Palečkovi do košíčku a poslala ho za tátou. „Budete mít oba dost, můžete jíst spolu, dala jsem vám tam dvě lžice,“ povídala chlapci ještě ve dveřích a dívala se za ním, jak upaluje s kopce dolů.

Když přiběhl Paleček na pole, vidí tátu táhnout brázdu zrovna ke druhému konci. Sedl si na mez a čekal, až táta obrátí a přijede k němu zpátky. Odkryl zatím košíček, vytáhl rozpíčky, sundal s hrnce pokličku, omáčka zavoněla, až měl plnou hubu slin, a protože byl tuze zvědavý, chtěl se podívat, z čeho asi ta omáčka je a kolik je jí v hrnci, jestli bude pro oba dost. Proto se chytil hrnce, vylezl po uchu až nahoru na okraj, nahnul se nad hrnec, vtom se zakymácel, nožička mu ukouzla a – tu máš – po hlavě spadl do omáčky.

Zatím táta dojel až k mezi, vidí košík s jídlem, ale Paleček jako by se do země propadl.

„To on si jistě odběh do lesa,“ pomyslel si švec, vypřáhl kravku, rozvázal jí otýpku sena a sám se taky pustil s chutí do jídla. Toť se ví, že mu žaludek na poli lepší bral, než když seděl doma za verpánkem, lámal rozpíčky, máčel je do omáčky, a když drobet ujedl, vidí, že se v hrnci něco hýbá.

„Marneči, cák mi to tam padlo?“ myslí si, hned zaloví lžicí a vyloví – Palečka.

„Nešťastný chlapče,“ lekl se táta, „nedat pozor, moh jsem tě s rozpíčkem překousnout a sníst, cos to jenom dělal, kterak ses tam dostal, vždyť ses moh utopit,“ vadil se, ale zčerstva milýho Palečka celýho olízal, aby nic nepřišlo nazmar, prostřel na zem kazajku, zabalil do ní chlapce a přikázal mu: „Íčko tu lež a nehýbej se, abys drobet osch a aby se máma s náma nevadila, až přijdem domů, já si pospíšim.“

Chutě zapřáhl znova kravku do pluhu, poháněl ji, políčko velký nebylo, a tak nezvonili v Klenčí ještě ani tři hodiny, už byl hotov. Naložil pluh na vozík, postavil k němu košík s hrncem a mísou, jde si vzít kazajku a podívat se na Palečka.

„Kdepak asi ten kluk zase bude?“ rozhněval se švec, když vytrásl kazajku, obrátil ji na ruby a chlapec z ní nevypadl.

„Tu jsem, táto, tu jsem, ale je mi ještě zima,“ ozval se vtom Paleček, „zalez jsem si do kapsy, abych se zahřál.“

Táta ho hned vytáhl, prohlídl a vidí, že se ještě celý zimou třese a suchý že ještě taky není.

„Počkej,“ povídá, „v kapse bys, chudáčku, neusch, dám si tě za čepici, tam budeš v teple jako na peci.“ Měl na hlavě beranici, milýho Palečka strčil za lem, čepici si posadil na hlavu a jel s Kristem Pánem domů.

Doma máma hned poznala, co se stalo, protože táta Palečka špatně olízal, omáčka mu zaschla ve vlasech a za ušima, museli s barvou ven a máma se vadila a naříkala, proč je takový zvědavý, všechno všude že chce vidět a slyšet, žádný takový dítě že nezestárne, že brzy musí umřít.

Paleček dlouho mlčel a poslouchal. Když to konce nebralo, začal mámu těšit a povídá: „Nic vy se o mne, mámo, nebojte. Jenom mě pusťte do světa na vandr, uvidíte, že tam tu zvědavost nechám, ba že třeba něco dokáže, o čem celý Díly budou mluvit.“

„A ty, chudáčku malý, ty toho málo dokážeš,“ myslí si máma nechce o vandru ani slyšet. Ale tu se ozval švec a povídá: „Nu, když si pořád vedeš svou, ukazuješ na jiný, řemeslo umíš, tak ti bránit nesmíme. Seber se a jdi na zkušenou, aspoň se tě potom bude doma víc líbit.“

Paleček si radostí zavýskal. Hned si složil raneček, máma mu upekla buchtu, do kapsy si vzal šídlo a dratev, rozloučil se a pustil se vesele do světa.

Šel a šel ode vsi ke vsi, od města k městu, všude se smáli malýmu chasníčkovi, až už měl buchtu snědenou a botky roztrhaný, dostal se do náramně velkého a černého lesa, jaký jaktěživ neviděl. Venku začal pršet, nohy ho taky bolely, hlad měl, a tak si řekl: „Tady si íčko odpočnu a spravím si střevíce.“

Aby se nezmácel, sedl si pod doubravník, opřel se o jeho nohu a začal ševcovat.

Ještě nebyl jaksepatří hotov, slyší za sebou kroky a už taky vidí tři chlapy a slyší, jak si povídají: „Lehněm si a počkejme, až se setmí, a potom se pusťme do mlýna. Tam mají dnes posvícení, všeho tam bude dost, chasa bude u muziky, tak mlýn snadno vykradem.“

„A vy kunti, tak vy tak! No, počkejte, to jste se spletli,“ myslí si Paleček pod doubravníkem a spěchá, aby měl střevíček v pořádku.

Zloději si sedli jako doma, každý vytáhl z kapsy kus uzenýho masa, jedli, až se hladovému Palečkovi dělaly sliny v hubě, když se ten jeden zloděj najednou zvedne, popojde kousek a sedá si znova, zrovna vedle doubravníku.

Toť se ví, Paleček dostal strach a leknutím vykřikl: „Jsem tu hejtu, nesedej tu!“

Zloděj vyskočil, dívá se na všechny strany, nahoru, dolů, ničehož nic nevidí, a tak si myslí: „To jsem se přeslechl,“ a znova si sedá.

Paleček dostal ještě větší strach a rozkřikl se, co měl síly: „Povídám, jsem tu hejtu, nesedej tu!“

Zloděj zase vyskočil leknutím do výšky, zase se ohlíží, hledá, poslouchá, a když se nikde ani myš nehne, povídá si: „To se mi něco zdálo,“ a zčerstva si sedá po třetí. Paleček vidí, že už je zle, křičet že není nic platno, a tak jak držel šídlo v ruce, bodl jím zloděje do stehna, až bolestí vyjekl, vylítl do výšky na sáh a klel a láteřil, až se všechno trásl.

Hned přiběhli druzí dva, slyší, co se tu děje, řekli si: „To není nic s dobrým,“ a pustili se do hledání. Dívají se za kameny, koukají po stromech, rozhrnujou smrčky, přehrabujou mech, až jeden kopl do doubravníku, ten se vyvrátil a teď tu vidí sedět Palečka se šídlem a střevíčkem v ruce. Všichni se dali do smíchu, zdvihli ho, prohlíželi, a ten největší zloděj, co

byl jejich kápo, povídá: „I ty kluku milionská, ty se nám tuze šikuješ. Ty se protáhneš všude i tím nejmenším okýnkem, íčko už nebudem muset nic bourat, ani pilovat, ani vylamovat, ty nám všecko sám dokořán otevřeš, ty musíš hned s náma.“

Sebrali milýho Palečka a hajdy do mlýna. Došli tam za tmy tmoucí, ale znali tam každý kámen jako doma. Mlýn stál, dveře byly zavřeny, všude tma a ticho jako v hrobě a zloději se pustili rovnou ke sklepu. Chytili Palečka a šup s ním do sklepa. „Podávej okýnkem ven všecko, nač přijdeš,“ poroucheli mu, postavili se k okýnku a čekali.

„Jsou tu plný prkna koláčů,“ hlásí za chvílku Paleček a na hlase bylo znát, že se do nich pustil. Chutnaly mu jaksepatri, hlad měl a dobrý taky byly, jen se rozsejpaly, toť se ví, že ve mlýně špatný nepečou.

„Tak podávej koláče, máme na ně chuť,“ šeptají do okýnka zloději.

„Kterýpak chcete, mazaný nebo sypaný?“

„Ber to šmahem, ať jsou jaký jsou,“ nutí zloději.

Ale Paleček si myslí: „Až budu hloupý,“ a jedl sám, div se neudusil.

„Nu, dočkáme se přece?“ zlobí se už ti venku.

„Když já nevím, který chcete, jestli chcete tvarohový nebo perníkový nebo švestkový,“ dělá dál Paleček hloupýho.

Zloději už skřípali zubama, plivali zlostí, ale na Palečka museli po dobrým: „Palečku, hodný chlapečku náš, podej přece ňáký ten koláč!“

„Sakvalente, íčko jsem našel prkno jitrnic, panečku, ty jsou! Mhm,“ libuje si Paleček a zlodějům až sliny tekly z hub, jaký měli laskominy.

„Tak zčerstva, vyhod' jich náručí,“ už nahlas volá jeden zloděj před druhýho.

„Íchuchuchú,“ zavýskl ve sklepe Paleček, „soudek piva a načatý!“ a okýnkem už slyšet, jak pivo hrčí do džbanu.

„Chlapečku zlatý, jdi a odšoupli na dveřích závoru,“ prosí už zloději.

„A vy prašivci, to vy byste chtěli okrádat poctivý lidi, co? A já bych vám měl pomáhat? No počkejte! Hej, mlynáři, vstávejte, jsou tu zloději!“ dal se do křiku Paleček, tloukl na dveře, dupal, rámusil, psi začali štěkat, mlynář se probudil, vyběhl s flintou, zloději nečekali, vzali nohy na ramena a utíkali, div se nepřerazili.

Ale taky Paleček ve sklepě měl malou dušičku. Dobře se najedl i napil, slyší kroky, mlynář už otvírá dveře. „Jestli mě tu dopadne,“ naskakuje husí kůže Palečkovi, hledá, kam by se mohl šikovně schovat, vtom nahmatal dížku s otrubama a – jedna dvě – už v ní sedí zahrabaný, jenom nosíček mu vykuoval.

Mlynář všecko prohlídl, ani nepoznal, že je něco ujeděno a upito, spokojeně odešel, a Paleček v otrubách usnul jako v peří. Najeděný, napitý a uondaný spal jako zabitý, ani nevěděl, co se s ním děje!

A pane, dělo se!

Ráno, když se chasa vrátila od muziky do mlýna, začala hned opatřovat dobytek. Děvečka popadla dížku s otrubama, vysypala ji kravám k lízání, a než se Paleček vzpamatoval, už ho měla kráva v hubě. Slízla ho jako rozinku.

Teď opravdu věděl, že je zle, zalezl si v krávě do žaludku a čekal, co se stane. Kráva ještě sežrala náruč sena, košinku řezanky, zapila to, lehla a začala přežvykovat. Tu popadl Palečka strach, jestli ho dostane kráva zpátky do tlamy, že ho rozžvýká na kaši. Vyskočil a mermomocí se dobýval z krávy ven, škrábal, kopal, skákal, šídlem se oháněl, kráva přestala hned přežvykovat, nafoukla se, funěla a hekala, oči poulila, přiběhl mlynář, krávě pomáhal, dělal, co mohl, a když se to nelepšilo, poslal k poledni pro řezníka, aby krávu koupil.

Řezník přijel, krávu prohlídl a povídá: „Ta kráva musela sežrat něco tuze zlýho, něco jedovatýho, ta chcípne, tu bych ani domů nedovedl, musím ji zabít na místě, a hned.“ Vytáhl nůž, milou krávu zařízl, rozpáral, vyvrhl a držky naházel děveče do putny, aby je šla na řeku vyprat.

Paleček seděl v žaludku jako oukropeček pěkně zticha a v teple a čekal, až se mu to šikne, aby utekl. Ale děvečka, než se k tomu dostal, popadla držky a začala je máchat v řece. Toť se ví, na zimu už voda studí jako led, Paleček se ve studený vodě trásl jako osika a spustil nárek: „Děvečko, děvečko, to mě to studí!“ Děvečku obešla hrůza, vykřikla „Ježíš Marjá!“, praštila držkama o zem a metla domů, jako by jí paty zapálil.

V křoví u samý řeky na louce krčil se a dřímал hladový vlk. Číhal tam, až ovčák přizene stádo ovec, aby si jednu odnesl k snídani. Když děvečka vykřikla ty svatý slova, pozvedl hlavu, vidí kravský držky na dva kroky před sebou, hladový byl, tak skočil a spolkl je i s Palečkem.

„Sakvalente, to mám pěkný vandr,“ vzdychl si Paleček v novým kvartýru a hleděl se tam ulebedit. Vlk si zase lehl do křoví na číhanou. Sám už měl dost, ale chtěl taky domů mladým vlčatům přinést něco na zub.

Opravdu, po chvilce žene ovčák stádo ovec na louku, páslo se volně, protože otavy už dávno měli lidi pod střechou, a tak ani ovčák, ani psi se tuze o milý ovce nestarali. Vlk už vstává, křovinou si prohlíží ovce, už si vyhlídl hodně tlustýho skopce, už cení zuby, už se krčí, jenom skočit, to všecko ví Paleček a myslí si: „Ty lumpe lumpácká, ty zloději zlodějská, no počkej!“ a hned se dal do křiku: „Ovčáku! Ovčáku! Uháněj! Vlk tě chce vzít ovci!“ Psi začali hned štěkat, ovce utíkat, pastýř s obrácenou holí se pustil do běhu, vlk vyrazil z křoviny a kalupem se pustil k lesu. Hned na kraji se zastavil a řekl si: „Je zle! Paleček mi všecko zkazí, ničehož nic nebudu moct ukrást ani zadávit. Paleček musí ze mne ven po dobrým nebo

po zlým.“ Začal napřed po dobrým: „Palečku,“ povídá, „vylez ven, neboj se, nic se tě nestane, já jsem tě spolk nerad, ani jsem o tobě nevěděl.“

„Kdybych tě směl věřit,“ brání se Paleček, „ty jsi zloděj, ty nechceš nic dělat a dobře se mít, ty bys mě jistě sežral.“

„Povídám, vylez po dobrým,“ rozkřikl se vlk a zlostí se celý třásl.

„Vylezu, ale až doma. Musíš mě odnést k nám na Díly a posadit mě na práh naší chalupy,“ sliboval Paleček, protože už se vandru nabažil, stýskalo se mu po domově, nevěděl, ani kde je, ani jak daleko má domů, a Bůh milý ví, co by ho zas cestou potkalo.

„Vylez hned,“ poroučel znova vlk.

„Až budu chtít,“ rozhněval se Paleček, když s ním vlk tak krobiánsky mluvil.

„Uvidíme,“ zabručel vlk a praštil sebou o zem, válel se v kamení, mezi pařezama, kroutil se, zadkem vyhazoval, dělal, co mohl. Palečka to pravda bolelo, ale moc ne. Vytáhl zčerstva šídlo, zapíchl je vlkovi do břicha a držel se ho jako klíště.

Vlk brzy povolil a lezl do prosa:

„Palečku, pěkně tě prosím, polez ven.“

„Nepolezu, dokud mě neodneseš až domů a neposadíš mě na práh naší chalupy,“ stojí na svém Paleček, ale přestal píchat, když se vlk přestal válet.

„Však ty ještě rád vylezeš,“ rozpálil se vlk, „potom tě na kousky roztrhám, na kaši rozkousám,“ hrozil mu a při tom, jako by se pominul, třískal zadkem o stromy, tloukl sebou o zem, vyskakoval do výšky, Paleček dostal ran nepočítaných, ale taky nepovolil, chytil šídlo a píchal, kam jenom mohl, až vlk řval bolestí a pěna mu padala z huby.

„Palečku, polez ven,“ prosil už s pláčem.

„Nepolezu, dokud mě neodneseš k nám a neposadíš mě na práh naší chalupy,“ stejnou písničku zpívá Paleček.

Když vlk viděl, že jiná pomoc není, vzal nohy na ramena a pustil se lesem. Tři dni a tři noci musel utíkat, než přiběhl na Díly. Na kraji v lese se zastavil, zpocený byl jako myš, uondaný, že se sotva na nohách udržel, proto se rozkřikl: „Nu tak vylez, už máš jenom pár kroků domů!“ a při tom si myslil, jak vyleze, že ho zakousne jako myš. Ale Paleček měl za ušima.

„Nevylezu,“ povídá, „dokud mě neposadíš na náš práh, ta třetí chalupa od kraje je naše.“

„Zatracepený kluku,“ zaklel vlk, ale aby už měl jednou pokoj, vyskočil z lesa a zamířil k chalupě.

„Táto s mámou, pojdte ven, vlk vám krade krávu,“ dal se do křiku Paleček. Švec zrovna sekal na dvorečku dříví, vyběhl se sekyrou v ruce, přiběhli sousedi, vlka utloukli a Paleček teď z něho vyskočil živ a zdráv. To bylo nějaký radosti, že zase mají Palečka, protože všem po celých Dílech se po Palečkovi tuze stýskalo a nejvíc – toť se ví – tátovi a mámě. Paleček od těch dob už nebyl zvědavý, nechtěl taky na vandr, ale provedl ještě jinčí kousky, o těch vám budu povídat až podruhé. Dnes už mě od samýho povídání bolí huba a taky mám vyschlo v krku. Kdybyste chtěli, mohli byste mi přinést máz piva, a já bych ho vypil na vaše i na Palečkovu zdraví.

JAK DAL SEDLÁK ŠTUDÝROVAT VOLA

Ještě dnes žijou pamětníci, co znali řezníka Hojdu z Klenčí. Ten před lety skupoval široko daleko všechny krmný voly, honil je až do Vídně, kde je dodával řezníkům, až se z něho stal náramný boháč.

Tak jednou milý Hojda zase shání stádo. Chtěl mít aspoň deset párů pohromadě, aby to stálo za cestu; ještě mu scházel jeden pár těžkých volů, a ten ne a ne najít. Sběhal celý Klenčí, Prostřekov, Sklář, dostal se až do Němec; pustil se přes Vosrsupn na Krovryd, ale o nic tlustýho ani nezavadil. Všude tam měli jenom kozy anebo krávy – rašky starý, až se dohrál a povídá: „Když už jsem v Krovrydu, podívám se do Babor na Treřštajn,“ a pustil se spánembohem přes hranice. Vzal to lesem, cestou necestou, protože tam nešel po prvé a znal tam dobře každý kámen.

Nu, šťastně došel a štěstí mu přálo víc než doma. Hned u prvního sedláka Štofla padl na pár volů tlustých jako bečka, až se na nich maso zrovna tráslo.

Hojdovi se zajiskřilo v očích a hned se ptá: „Co za ty voly?“

Štofl se poškrábal za uchem a povídá (to se ví, že německy): „Náručního bych prodal, ale podsedního nemůžu.“

„Pročpak ne?“

„Protože je to tuze moudrý vůl, i při orání chodí bez oprati, jak křiknu ‚hot‘ nebo ‚čehý‘ nebo ‚prř‘, hned poslechne, všemu rozumí hnedle jako já, jsem na něho zvyklý, takový vůl se nenajde široko daleko.“ Řezník znal Baboráky, těm že je marný něco vymlouvat, proto se zasmál a povídá: „To abys ho dal rovnou na študie, když je ten vůl tak moudrý.“

„Kdyby to šlo, na mou duši, stálo by to za to,“ dušoval se Němec. Hojda byl všema mastma mazaný, jenom žádnou dobrou ne. Přestal se smát, a jako by neuměl pět počítat, rozpovídal se: „Pročpak by to nešlo? Na světě jde všechno. Na školách už